

Mihovila Gračanina

**SJEĆANJE NA
VELIKANA HRVATSKOG
PRIRODOSLOVLJA AKADEMIKA
PROF. DR. SC.
MIHOVILA GRAČANINA
U POVODU 25. GODIŠNJICE SMRTI**

U povijesti hrvatske agrikulture znanosti, nastave i struke ime akademika prof. dr. sc. Mihovila Gračanina zauzima istaknuto mjesto. Bio je veliki svjetski priznat znanstvenik, vrstan predavač, dušom i srcem domoljub i pobornik kršćanskog morala. U susretu sa svojim studentima ostavljao je realan dojam samozatajnog vrsnog intelektualca i pedagoga, dostojnog uvažavanja. Iskren i plemenit svim svojim bićem i ponašanjem, bio je pravedan i objektivan prema svojim učenicima, ali i strog pri ocjeni znanja. Zahtijevao je uvijek da spona između njega i studenta bude znanje. Borio se da znanstvena istina bude put kojim će se kretati buduće generacije agronoma i šumara, kojima je predavao i ostavio udžbenike, knjige i znanstvena djela neprocjenjive vrijednosti. Bilo je prekrasno s tim široko i temeljito obrazovanim velikanom prirodoslovlja diskutirati o znanstvenim problemima. Vrlo susretljiv, srdačan i nesebičan rado je prenosio na mlade svoje bogato znanje. Zbog svoje dosljednosti i kritičnosti prema nepravdi i neznanstvenoj argumentaciji koju su prakticirali, u teškim godinama po završetku drugog svjetskog rata, neki mlađi nadobudni kadrovi, koji nisu vjerovali u izreku „per aspera ad astra“ (po trnju do slave), nego su u svoj pristup interpretaciji znanstvenih spoznaja unosili teoretske marksističke postavke i političku konotaciju, prof. Gračanin je bio krivo doživljavao. Bila su to teška poratna vremena, poput onih ratnih teškoća o kojima je napisao i pjesmu u kojoj izražava tugu zbog izostanka ljubavi a razvijene mržnje među ljudima. O tome je u ovoj pjesmi, koju prvi puta objavljujemo došla do punog izražaja ljudskost velikog humaniste i učitelja.

Starimo godine jure.
K'o brzo, niz cestu otisnuta kola.
I nosimo sobom svi pregršti bola.
Dok umorne oči u daljinu zure.
Al srce još toplo i k'o nekad živo
Nada se i sanja o danima sreće.
Što nikada možda pokucati neće
Na obzorje naše oblačno i sivo.

Dr. Mihovil Gračanin
u tužnim godinama rata.

Bolne su bile uspomene na rat i popratno vrijeme našeg profesora, ali sunčana svjetlost probila je kroz obzorje naše oblačno i sivo i ostvario se vječni san hrvatskog naroda uspostavljena je slobodna suverena Država Hrvatska. Mi iskreni poštovaoci, a ima nas puno, koji ne zaboravljaju koliko je prof. Gračanin učinio za uspon hrvatske agrikulturne znanosti doma i u svijetu često pomislimo kako je sudbina bila teška i neumitna pa nije doživio tu radost. Znali smo koliko je volio svoju Hrvatsku, zbog čega je bio nepravedno od pojedinaca osuđivan, pa čak i prisiljen, od komunističke vlasti, da odstupa sa Zavoda za tloznanstvo Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Dogodilo se to 19. siječnja 1952. godine. Taj nadjevak, taj tužni dan ostao je u bolnom sjećanju svih poštenih ljudi na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu. Rješenje o uklanjanju prof. dr.sc. Mihovila Gračanina s Poljoprivredno-šumarskog fakulteta potpisao je ministar dr. Miloš Žanko, a supotpisao predsjednik vlade dr. Vladimir Bakarić a u rješenju nije bilo ikakva prigovora njegovu radu. Učinjeno je to bez optužbe i suda. Nikad nitko nije objasnio što je to u bilo kojem pogledu Mihovil Gračanin skrivio, a malo se tko osim njega samog usudio pitati. Ipak među brojnim profesorima na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu u Zagrebu bila su i četiri hrabra profesora, koji su digli svoj glas u obranu velikog znanstvenika i svjedočili da je prof. Gračanin uvaženi i plodan znanstvenik, svijetao karakter i kao čovjek i kao građanin osoba koja zaslužuje zahvalnost i poštovanje za svoj rad i držanje. Nije ništa pomoglo, pa je prof. Gračanin morao otići u Skopje gdje je bio svečano dočekan, uvažavan i gdje je na Sveučilištu u Makedoniji

razvio intenzivan znanstveni rad, i odgojio vrsne znanstvene i nastavne kadrove. Pomogao je razvoju jednog mladog Sveučilišta u Skopju, za što mu je makedonski narod odao visoko priznanje i odlikovanje. Vratio se u Zagreb naš dragi profesor, što nas je radovalo, ali smo bili tužni što je mirovinu stekao u Makedoniji a ne u svojoj Hrvatskoj, kojoj je dao djela neprocjenjive vrijednosti. U živom su mi sjećanju riječi velikog učitelja koje mi je rekao, kad sam ga 1962. godine, prije mog odlaska na poslijediplomski studij u Francusku, posjetio u njegovu domu u Istarskoj ulici. Tada mi je rekao da su jadni oni koji ruše marljive ispred sebe kako bi se i za njih čulo. I već me tada mlada proročanski upozorio da se ne iznenadim ako jednoga dana i prema meni postupe kao što su prema njemu. No, uz to je istakao i misao, da u slučaju ako čovjek trpi zato što čini dobro ipak i dalje treba činiti dobro. Kao demonstrator u Zavodu za tloznanstvo naslijedio sam poslije odlaska prof. Gračanina njegovu bijelu radnu kutu, koja je zbog njegova čestog rada u laboratoriju, bila od kemikalija dosta oštećena. Sjećam se pogreba našeg dragog profesora Gračanina. Na pogrebu se okupilo mnoštvo štovatelja. Tada su neki naši uvaženi profesori u crnini pristupali u mrtvačnicu i poklanjali se pred njegovim odrom. Posebno mi je ostalo u sjećanju da je ispred mene pristupio pokojni prof. dr. sc. Josip Kišpatić, kleknuo i malo duže se zadržao pred odrom, moleći i prebirući misli i sjećanja. Suze su nam navirale od tuge, ali i srama što na Fakultetu poljoprivrednih znanosti u Zagrebu nije održana komemorativna sjednica niti izvješena crna zastava. Bila su to teška vremena. Profesor je ostavio za sobom zamolbu da se na njegovu pogrebu ne drže govori. To je poštivano, osim što dr. sc. Radovan Grgec nije mogao propustiti priliku da se zahvali u ime Hrvatskog društva Sv. Jerolima. Svjestan da mu se bliži kraj svojom rukom napisao je na kovertama adrese osoba kojima treba, u slučaju smrti, poslati obavijest. Još danas čuvam dio korespondencije, uglavnom prigodne čestitke što mi ih je uzvraćao. Nakon punog suvereniteta države Hrvatske, formirano je povjerenstvo od znanstvenika agronoma i šumara da pripremi drugu Spomenicu uz 90. rođendan i 10. obljetnicu smrti. Prva Spomenica bila je objavljena 1971. godine u povodu 70. obljetnice rođenja prof. dr. sc. Mihovila Gračanina. U njoj su iscrpno izneseni podaci o međunarodnim aktivnostima i znanstvenoj djelatnosti prof. Gračanina. U drugoj Spomenici je 12 znanstvenika priložilo znanstvene članke u čast svom velikom učitelju. Predstavljanje Spomenice održano je na svečan način u Auli Sveučilišta a predsjedavao je Rektor Sveučilišta prof. dr. sc. Majan Šunjić i članovi Organizacijskog odora za izdavanje spomenice. Uz nazočnost članova

Hrvatskog agronomskog društva, Agronomskog fakulteta, Šumarskog fakulteta, Prirodoslovno matematičkog fakulteta, Matice hrvatske i predstavnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pokušali smo se malo otkupiti za sve što smo propustili za života prof. dr. sc. Mihovila Gračanina. Među prisutnima bila su braća i sin prof. dr. sc. Zlatko Gračanin, istaknuti znanstvenik pedolog, koji je priložio i znanstveni članak. Tada je iznesen prijedlog da se velikanu hrvatske agrikulture na Agronomskom fakultetu ispred II. paviljona podigne spomenik. Nažalost, odgovorni su se opet oglušili. No vrijeme liječi rane pa je nedavno na Agronomskom fakultetu zaključeno da dvorana u kojoj je predavao nosi ime po velikom znanstveniku prof. Mihovilu Gračaninu, da se u njoj postavi bista našeg velikana, kao i da se dvorana preuredi i opremi na suvremen način. Profesor je bio plemenit i kao kršćanin spreman opraštati, pa vjerujemo da nam je sve oprostio. Sa velikim žaljenjem napominjem da je prema prof. Gračaninu i nedavno učinjena nepravda u slobodnoj, suverenoj Hrvatskoj. U Hrvatskoj enciklopediji sv. 4 /2002. na stranici 296 stoji „Bez objavljenja razloga kao nepodoban udaljen je s Fakulteta 1952.“ Nomina sunt odiosa („grieh ti kažem a grešnika neću“), jer je profesor s Agronomskog fakulteta, koji je bio imprimatur teksta o prof. Mihovilu Gračaninu umro prije godinu dana. Takav navod u Hrvatskoj enciklopediji o velikom znanstveniku može u čitaoca izazvati nedoumicu i u negativnom kontekstu. Očito je velika odgovornost onog tko daje imprimatur. U 2006. godini preuzeo sam suradnju u Hrvatskoj enciklopediji. Ranije sam radio kao suradnik Hrvatskog leksikografskog zavoda u obradi građe u Opečem leksikonu, Hrvatskom leksikonu i Biografskom leksikonu. Ovo navodim zbog toga što su me mnogi pitali kako je bilo moguće da se o prof. Gračaninu u enciklopediji nađe takova neumjesna natuknica. Sve pritiske i udarce izopćeničkog života Mihovil Gračanin je stoički podnosio i ustrajno se borio za svoju ljudsku, građansku i nacionalnu pravdu. Svojim raspravama i odgovorima na lažne optužbe iskazivao je divovsku snagu duha. Tu je snagu i čistu savjest sačuvao do kraja života. Svojim uspravnim držanjem i svim svojim bićem prof. Mihovil Gračanin bio je pravi primjer hrvatskoga otpora prevarama i zabludama jugoslavenstva i komunističkog socijalizma. Svojim je životom i radom dizao moral i jačao snagu duha ne samo hrvatskim ljudima, već i mnogima u zemljama istočnog bloka, koji su ga poznavali i cijenili kao izvrsnog znanstvenika, pravog humanistu i hrvatskog domoljuba. Puno je izraza sućuti stiglo poslije njegove smrti iz raznih krajeva svijeta od znanstvenika i prijatelja. Posebno me dirnulo pismo velikog svjetski vrlo priznatog znanstvenika pedologa akademika Kovde, koji je kao predsjednik Pedološkog

društva tadašnjeg SSSR-a izrazio sućut u ime pedologa istaknuvši iskreno žaljenje što je svjetska znanost smrću prof. Gračanina izgubila velikog znanstvenika pedologa, biljnog fiziologa i ekologa. Danas u našoj slobodnoj i nezavisnoj državi Hrvatskoj u okviru preporoda hrvatskog naroda život i djelo prof. Mihovila Gračanina toliko su bogati i vrijedni da zaslužuju poseban znanstveni pristup, sustavna istraživanja i obradu. Profesora Mihovila Gračanina možemo danas s pravom svrstati među znanstvenike koje su nadživjela njihova djela. Velikan hrvatskog prirodoslovja živi u sjećanju svoje rodbine, učenika, znanstvenika, pedologa, biljnih fiziologa, ekologa, agronoma, šumara, prijatelja i znanaca. Dragi Profesore, ovaj kratak osvrt završavam riječima Sit tibi terra levis!

Prof. dr. sc, Ivo Miljković

